

Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay, AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

28 Awst 2020

Annwyl Mr Ramsay

Gweithredu Deddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 11 Awst 2020 ynghylch gwaith parhaus y Pwyllgor ar Ddeddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014.

Rwy'n falch bod y Pwyllgor yn cydnabod y cynnydd a wnaed yn y flwyddyn ariannol ddiwethaf, gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn llwyddo i gyflwyno Cynllun Tymor Canolig Integredig y gellir ei gymeradwyo a mantoli'r gyllideb yn ystod y flwyddyn am y tro cyntaf ers rhai blynyddoedd. Heb ystyried effaith yr argyfwng iechyd y cyhoedd, rwy'n cydnabod yr heriau ariannol y mae'r tri bwrdd sy'n dal i fod mewn sefyllfa o ddiffyg yn parhau i'w hwynebu. Yn ddiweddar, rwyf wedi aildechrau'r ddeialog fisol reolaidd gyda'r tri bwrdd hyn, o dan y broses uwchgyfeirio ac ymyrryd, i gefnogi a herio eu rhaglenni ariannol a gwella gwasanaethau wrth iddynt ddechrau adfer o effaith y pandemig.

Rydych wedi gofyn am eglurhad ynghylch cyhoeddiad y Gweinidog am gyfrifon y GIG ar 6 Gorffennaf. Mae fy ymatebion i'w gweld isod:

1. O ble ddaeth y cyllid o £470 miliwn?

Cymorth arian parod strategol yw'r £470 miliwn, sydd wedi'i roi i'r pedwar bwrdd iechyd i'w galluogi i fodloni eu hymrwymadau ariannol i dalu staff a chyflenwyr tra maent mewn sefyllfa o ddiffyg. Nid yw'r cymorth hwn yn rhan o ddyraniad adnoddau'r byrddau iechyd, ac nid yw'n dâl a godir ar gyllidebau DEL. Yn hytrach caiff ei gyflwyno fel tâl chwyddo ychwanegol.

Ym mhob blwyddyn ariannol y darparwyd y cymorth, mae'r cymorth arian parod wedi'i fodloni o'r cwmpas y pleidleisiwyd drosto ar gyfer y Prif Grŵp Gwariant Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer y flwyddyn ariannol honno.

2. A oedd unrhyw amodau ynghlwm wrth y cyllid pan gafodd ei ddarparu, ac os felly, a gafodd yr amodau hynny eu bodloni?

Pan ddarparwyd y cymorth ariannol, roedd disgwyliad y byddai'n cael ei ad-dalu pan fyddai'r sefydliad yn mantoli'r gyllideb unwaith eto. Fodd bynnag, er mwyn i sefydliad allu ad-dalu'r cymorth, byddai angen iddynt gynhyrchu gwarged arian parod yn ystod y flwyddyn drwy danwario yn erbyn eu dyraniad adnoddau blynyddol. Byddai'r gofyniad hwn yn rhoi pwysau ychwanegol ar sefydliad wedi iddo fantoli'r gyllideb dro ar ôl tro. Am y rheswm hwn, cytunodd y Gweinidog na fyddai'n rhaid ad-dalu'r arian cymorth hwn mwyach.

3. Sut mae'r cyllid ychwanegol a'r penderfyniad a wnaed ynghylch ad-dalu yn cydfynd ag egwyddorion a gofynion Deddf Cyllid y GIG 2014?

Fel yr amlinellwyd uchod, nid yw'r cymorth arian parod yn rhan o ddyraniadau adnoddau'r byrddau iechyd, ac felly nid yw'n cael ei gynnwys gan y ddyletswydd statudol i fantoli'r gyllideb yn Neddf Cyllid y GIG.

Cadarnhaodd y Gweinidog hefyd na fyddai angen i sefydliad ad-dalu unrhyw ddiffyg hanesyddol a ysgwyddwyd ganddo cyn iddo fantoli'r gyllideb wedi iddo gyflawni ei ddyletswydd i fantoli'r gyllideb am dair blynedd o dan ddarpariaethau'r Ddeddf. I roi enghraifft o sut y byddai hyn yn gweithio, llwyddodd Bwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Caerdydd a'r Fro i fantoli'r gyllideb yn 2019-20, ar ôl ysgwyddo diffygion mewn blynyddoedd blaenorol a oedd yn dod i gyfanswm o £87 miliwn erbyn diwedd 2018-19. Os bydd y Bwrdd Iechyd yn cyflawni ei gynllun cytbwys, cymeradwy presennol yn y flwyddyn ariannol bresennol a'r nesaf, erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2021-22 byddai wedi cyflawni ei ddyletswydd i fantoli'r gyllideb am dair blynedd. Bryd hynny, byddai'r diffyg hanesyddol o £87 miliwn yn cael ei ddileu i bob pwrpas, gan na fyddai angen ai adennill mewn blynyddoedd i ddod.

4. Ai'r sefyllfa bellach yw na fydd cyrff y GIG sy'n parhau i orwario yn y dyfodol byth yn gorfod ad-dalu'r diffygion hynny?

Un unol â chyhoeddiad y Gweinidog, ni fydd gofyn i sefydliad ad-dalu unrhyw ddiffygion hanesyddol, gan gynnwys diffygion yn ystod y flwyddyn ariannol bresennol neu mewn blynyddoedd ariannol sydd i ddod, wedi iddynt gyflawni eu ddyletswydd i fantoli'r gyllideb am dair blynedd o dan delerau Deddf Cyllid y GIG.

Cymerwyd y cam hwn i helpu'r pedwar bwrdd iechyd hyn i adeiladu cadernid ariannol ar gyfer y dyfodol wrth iddynt gynllunio eu hadferiad o'r effaith sylweddol y mae COVID-19 wedi'i chael ar eu sefydliadau. Fodd bynnag, nid yw'n dileu'r disgwyliad bod angen i'r byrddau hyn fynd i'r afael â'u sefyllfaoedd diffyg sylfaenol drwy ddatblygu cynlluniau gwasanaeth ac ariannol cynaliadwy a'u rhoi ar waith yn y dyfodol.

Bydd y Pwyllgor yn ymwybodol o gyhoeddiad tebyg a wnaed gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol ddechrau mis Ebrill ynglŷn â dileu gwerth £13.4 biliwn o ddyledion a oedd gan ymddiriedolaethau'r GIG yn Lloegr. Er bod

gwahaniaeth rhwng cyfundrefn ariannol y GIG yng Nghymru a Lloegr, rydym wedi defnyddio dull tebyg i egluro'r safbwynt polisi o ran diffygion a dyledion hanesyddol.

Hyderaf fod hyn yn darparu'r eglurder y mae'r Pwyllgor yn ei geisio.

Rwy'n falch o ddweud bod Archwilydd Cyffredinol Cymru wedi gallu darparu barn gywir a theg ynglŷn â chyfrifon cryno y GIG ar gyfer 2019-20, a gosodwyd y rhain gerbron y Senedd ar 24 Awst 2020.

Yn ystod cyfarfod y Pwyllgor ym mis Mawrth, addewais y byddwn yn darparu enghreifftiau o fentrau a phrosiectau sy'n helpu i reoli'r arfer o ddefnyddio staff asiantaeth fel rhan o waith cynllunio'r gweithlu yn ehangach.

Cyn COVID-19, roeddem yn canolbwyntio ar leihau unrhyw wariant diangen ar staff asiantaeth a locwm drwy nifer o elfennau allweddol. Roedd hyn yn cynnwys gweithredu Cylchlythyr WHC/2017/042 Llywodraeth Cymru a oedd yn sefydlu fframwaith rheoli newydd a mecanweithiau ar gyfer adrodd ar wariant ar staff asiantaeth a locwm ar lefel Bwrdd yn holl sefydliadau'r GIG. Arweiniodd hyn at leihau gwariant ledled Cymru. Adlewyrchwyd hyn yn astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru. Gwnaethom hefyd sefydlu Grŵp Strategol Cymru ar gyfer Trefnu'r Gweithlu i weithio ar sail genedlaethol gyda phartneriaid allweddol i fynd i'r afael â rhai o'r materion sylfaenol sy'n arwain at ragor o ddibyniaeth ar staff asiantaeth a locwm.

Roedd rhywfaint o'r gwaith cynnar yn cynnwys trafodaethau gyda Chymdeithas Feddygol Prydain a chyflogwyr ar strwythur cyflog a threfniadau contract newydd, mwy deniadol, ar gyfer meddygon gradd staff, arbenigwyr cysylltiol ac arbenigwyr (SAs) sy'n ffurfio rhan anghymesur o'r gwariant ar staff asiantaeth a locwm. Bu saib yn y trafodaethau hyn pan oedd COVID-19 yn ei anterth ond maent bellach wedi aildechrau ac rydym yn gobeithio dod i gytundeb yn fuan. Dylai hyn arwain at allu recriwtio'n sylweddol i ragor o rolau ac felly at leihau'r ddibyniaeth ar staff dros dro. Yn ogystal â'r uchod, comisiynodd Grŵp Strategol Cymru ar gyfer Trefnu'r Gweithlu achos busnes ar ddefnyddio datblygiadau allweddol a fyddai'n galluogi defnydd mwy hyblyg o'r gweithlu. Mae hyn yn cynnwys defnyddio gwiriadau DBS sydd ar fadad parhaus ac sy'n gallu cael eu trosglwyddo felly ar draws sefydliadau yn hytrach na bod angen eu hail-wneud bob tro y bydd unigolyn yn dymuno gweithio i gyflogwr gwahanol.

Yn ogystal â hynny, mae system newydd ar-lein wedi cael ei datblygu i gefnogi'r gwaith o recriwtio a defnyddio meddygon teulu locwm ar draws nifer o bractisau. Mae potensial i ymestyn y system hon ar draws grwpiau eraill o staff i ddarparu ffordd effeithiol o ddefnyddio staff mewn modd hyblyg ar draws gwahanol gyflogwyr a lleoliadau. Defnyddiwyd y system hon yn ystod y cyfnod COVID-19 i drefnu staff yn gyflym ar draws y GIG a bellach mae gan y system y potensial i sicrhau defnydd mwy effeithiol o'r staff presennol ac ehangu'r pwll posibl o staff dros dro er mwyn lleihau'r ddibyniaeth ar staff asiantaeth a locwm o blith pwll bach o unigolion. Oherwydd ein bod wedi bod yn canolbwyntio ein hymdrechion ar ein hymateb i COVID-19, cafodd y gwaith i helpu i reoli staff asiantaeth ei atal dros dro. Mae gwaith ar hyn bellach wedi aildechrau, er bod hynny mewn fformat ychydig yn wahanol, ond bydd yn parhau i ganolbwyntio ar y meysydd canlynol –

- Gwell arweinyddiaeth genedlaethol

- Gwell dulliau o gasglu a dadansoddi data
- Lleihau'r galw am staff dros dro drwy leihau bylchau yn y gweithlu parhaol drwy:
  - recriwtio i'r gweithlu parhaol a chadw staff
  - defnyddio staff presennol yn fwy effeithiol

Gan adeiladu ar y gwaith a ddechreuwyd cyn COVID-19, rydym bellach yn gallu defnyddio'r hyn a ddysgwyd o'r gwaith cynharach, ac adeiladu ar rai datblygiadau a gefnogodd y gwaith o drefnu staff yn ystod y cyfnod COVID-19, a chyflymu'r cynnydd i ddatblygu'r canlynol ar y cyd –

- Cyflwyno system e-amserlennu safonol ledled Cymru a fydd yn cynyddu effeithlonrwydd ac yn darparu cyfle i ddefnyddio staff mewn modd mwy hyblyg yn lleol ac yn genedlaethol. Bydd hyn yn canolbwyntio ar staff nyrsio i ddechrau. Bydd yn cynnwys y modiwl safecare i helpu i sicrhau lefelau staffio diogel ar wardiau.
- Bydd e-amserlennu ar y cyd â datblygu Banc Gweithlu Cydweithredol yn darparu cyfle i leihau costau'r gweithlu dros dro drwy ganiatáu i staff gael eu defnyddio mewn modd mwy hyblyg ledled Cymru. O safbwynt staff meddygol, roedd gwaith wedi mynd rhagddo i ddiffinio'r elfennau craidd sy'n ofynnol i sefydlu banciau meddygol ar draws yr holl fyrddau iechyd.

Yn gywir

Andrew Goodall CBE